

Ermeni Meselesi ve Türk Diplomasisi

Fahri Sakal*

“Kiliselerimizin himayesi altında kuvvetli bir Türk düşmanlığı doğmuştur.”

E. Alexander Powel

Özet

Türkler ve Ermeniler XI. Yüzyıldan beri Anadolu’da barış içinde bir arada yaşamaktayken, Osmanlı İmparatorluğu’nun zayıflamasıyla birlikte “Hasta Adam” olarak adlandırılıp mirasının bölüşülmesi şeklinde bildiğimiz Şark Meselesi politikasının uygulanmaya başlamasıyla, batılı siyasiler, diplomatlar, misyonerler, sivil aydınlar ve ajanlar tarafından kışkırtılarak isyana hazırlanmışlardır. İmparatorluğun sadece Ermenilerin kısmen yoğun olduğu bölgelerinde isyan etseler bir yere kadar anlaşılırdı. Ama İstanbul, Trakya, Balkanlar, Anadolu’nun her tarafı, Kafkasya ve Avrupa’da eylem ve cinayetler yapmışlar, dolayısıyla bu kadar geniş coğrafyadaki Müslümanların nefretini celp etmişlerdi. Tüm bunlar olurken medeniyet âlemi ve demokrasiler bu olaylara son derece taraflı yaklaşıyor, her halükarda Türk’ün itibarını düşürüp Ermeni’ninkini yükseltmeyi dış politikalarının temel düsturu olduğunu ilan ediyorlardı. Siyaset taraflı, Batılıların imkânları ve propagandaları canlı idi. Devletine bu şartlar altında isyan etmiş bir halk, bir ölüm kalım savaşında ülkeye

girmiş istilacılarla işbirliği yapıyordu. Sonunda yaşadıkları bölgelerden uzaklaştırıldılar, ancak seferberlik döneminin kütükleri içinde Türk ve Müslümanların da çektiği acılar gibi onlar da acılar çektiler. İntikam alma amacıyla bazı Ermeni terörü mağduru Türkler’in saldırıları olmuş olabilirdi. Bunun dışında tehcir sırasında onlara yanlış yapan Türk memur ve askerler cezalandırılmıştır. Ancak hiçbir Ermeni batılularca Türklere karşı estirdikleri terörden dolayı suçlanmadılar. Belli ki Ermeniler Türkiye’ye karşı kullanılan bir alettir. O halde Türkiye hem propaganda, hem de siyasi, askeri ve ekonomik gücünü kullanarak Ermenistan ile dış politikasını ona göre yeni baştan belirlemelidir. Dostluğa hazır iseler en ileri seviyede dostluk için gerekenleri yapmalı, buna yanaşmazlarsa onları Kafkasya’da yalnızlığa itecek politikalar geliştirmelidir.

Anahtar Kelimeler: Ermeni Meselesi, Soykırım, Ermeni Propagandası, Türk Propagandası, Türk-Ermeni İlişkileri, Misyonerler.

Giriş

Ermeniler ve Türkler tarihleri boyunca daima bir arada yaşamış, bu beraberlikleri Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılma/dağıtılma dönemine kadar adeta dostça münasebetlerle geçmiştir. Onlar Osmanlı kültür, sanat ve ekonomi hayatında nüfuslarıyla orantılı düşünürsek belki de en etkili etnik kesimdi. Ermeni halk şairlerinin Türk halk edebiyatı formunda şiirleri, Türk medeniyet ve kültürünün birçok alanında Ermeni sanatçılarının harika eserleri, kiliselerinde ibadetlerinin büyük kısmını Türkçe¹ yapmaları gibi örnekler Türk Ermeni dostluğunun tarihe düşülmüş notlarıdır.² Osmanlı öncesinde Doğu Roma ile de benzer ilişkiler kurmak istemişler, ancak Bizans’ın dindaş ve mezhepdaşı olmalarına rağmen, bu dönemde Ermeniler Büyük Ermenistan dedikleri Van-Ağrı yörelerinden

(*) Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üni. Fen Edebiyat Fak. Tarih Bölümü, fabris56@hotmail.com

(1) Hâlâ Türkçeyi kullanıyorlarmış, bunu yeni öğreniyoruz. Bkz. Jennifer Manoukian, Diaspora Ermenilerinin Türkçe Mirası, <http://repairfuture.net/index.php/tr/kimligi-ermeni-diasporasindan-bakis/diaspora-ermenilerinin-turkce-mirasi>. İngilizcesi: <http://repairfuture.net/index.php/en/identity-standpoint-of-armenian-diaspora/the-legacy-of-turkish-in-the-armenian-diaspora>.
(2) Nejat Göyünç, *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, Gültepe Yayınları İstanbul 1983.

Çukurova'ya sürülmüşler ve burayı Küçük Ermenistan olarak adlandırmışlardır. Ermenilerin o dönemde asimile olmamak için çırpındıkları biliniyor. Hatta Ermeni Kilisesi Ortodoks Patrikhanesi karşısında istiklalini elde tutmak için çok çalışmış ve başarılı da olmuştu. Selçuklular Anadolu'ya ilk akınlarını yaptıkları sırada ve Malazgirt Muharebesi'nde Ermenilerin müstakil bir devletleri yoktu ve Bizans'ın tahakkümünden memnun değildiler. Bu gayri memnuniyet yüzünden Malazgirt'te muharebenin en şiddetli anında Doğu Roma ve Romanos Diogenes'i terk ederek Türklerin Anadolu'yu fethetmesine dolaylı da olsa yardımcı oldular. Selçuklu Hâkimiyeti döneminde gerek Ermeniler ve gerek diğer Hristiyanlar "şükran hisleri"ni her fırsatta dile getirmişlerdir.³

Pax Ottomana veya Osmanlı Nizam-ı Âlem politikası bir taraftan Şer'i hukuktan aldığı ilhamla başta Haraç, Cizye ve benzeri uygulamalarla bir Millet Sistemi⁴ geliştirmiş; diğer yandan Türk Örfi hukuku etkisiyle Oğuz Han'dan beri geldiğine inanılan devlet sistemini sonuna kadar takip etmeye çalışmıştır. Her şeye rağmen bir Ortaçağ İmparatorluğu⁵ anlayışının en gelişmiş örneklerinden birini sergilemiş, din esaslı bir millet sistemi kurulmuştu. Bu çerçevede gayri Müslim teb'a zimmî olarak adlandırılmış ve zimmîler veditullah⁶ sayılmışlardır.

Batılların Tarafılığı

Türk Osmanlı kültüründe katliam ve benzeri insanlık suçlarının adet olmadığını sadece Türkler değil, batılı gözlemciler de anlatmaktadır. Felix Valyi, E. Alexander Powel, Ernst Jackh gibi muhtelif sahalarında eser vermiş kişiler bunu vurgulamışlardır.⁷ Ancak, maalesef bu hoşgörü takdir edilmek şöyle dursun, Osmanlı'nın zayıf döneminde zaafı gibi gösterilmiş ve aleyhinde kullanılmıştır. Bazı batılı kafalar Osmanlı hoşgörüsünü, Hıristiyan azınlıkları asimile edemeyecek kadar geri olmasına bağlamışlardır.⁸ Tabii kendi kı-

tasındaki farklı din ve kültürleri yok eden tek din ve medeniyete sahip Avrupalılar Selçuklu ve Osmanlıların dokuz yüz yıl azınlıklarla bir arada barış içinde yaşamasını başka türlü anlayamazlardı. Bu konuda ahlaki sınırları aşan kin ve nefret dolu yorumları da sıkılmadan yapıyorlardı. Onlardan sadece birini verip geçiyoruz: "Allahın takdirini ve ebedi saadeti kazanabilmek için en geçerli pasaportun bir Hıristiyan öldürmek olduğu tekrar edile gelmiştir. Bu korkunç fanatizmin marazi tesiri altında, geçen yıl içinde himayelerindeki zavallı Hıristiyanlara kurtlar gibi saldırarak (...) sadece Hıristiyan oldukları için erkek, kadın ve çocukları acımasız bir şekilde katletmişlerdir."⁹ Amerikan toplumu gibi Ortadoğu'yu ve Türkiye'yi tanımayan bir kamuoyu¹⁰ böyle yalanlarla beslenirse sonunda o toplumdaki sağlıklı değerlendirmeler çıkamayacağı aşikârdır. İşte Türkiye aleyhinde olarak Ermenilerin mağduriyeti konulu propaganda böyle bir ortamda başlamıştır. Türklere karşı yapılan katliamları ise ya görmüyorlar veya muhtelif bahanelerle mazur veya haklı görmeye çalı-

(3) Bu ifade Prof. Dr. Osman Turan'ındır. Bkz. *Türk Cihan Hâkimiyeti Tarihi*, "Gayri Müslimlerin Şükran Hisleri" adlı bölüm.

(4) Osmanlı'da Millet Sistemi için bkz. Bilal Eryılmaz, *Osmanlı Devletinde Gayrimüslim Teb'anın Yönetimi*, Risale Yay. İst. 1990.

(5) Osmanlı İmparatorluğu 19 ve 20 yüzyılı görmüş olmasına rağmen özünde bir Ortaçağ devletidir. Kurumlarının bazıları ilköğretim, bazıları Ortaçağda oluşmuş, Yeni ve Yakınçağlarda bazı ilaveler yapılmışsa da, imparatorluklarda görmeye aşina olduğumuz o hantal yapı nedeniyle kendisini tamamen modern çağlara uyduramamıştır. Dolayısıyla Rönesans-Reform, Coğrafi Keşifler ve Sanayi Devrimini başarmış olan Avrupalılar modern çağları inşa etmiş ve Sömürgecilik de bütün yönleri ve kusurlarıyla uygulamışlar ve gelişmiş rejimler kurmuşlardır. Aynı süreçten geçmeyen Osmanlı'nın bunları neden uygulamadığını, insan haklarını ve diğer çağdaş politika normlarını neden temsil etmediğini sorgularken ne kadar haklı olabilirlerdi?

(6) Allah'ın emaneti anlamına gelen bu ifade seküler devlet sistemleriyle karşılaştırılınca bile, onların bütün çağdaşlık iddialarını gölgede bırakacak bir siyaset felsefesini bize göstermektedir. Buna göre "Alemlerin Rabbi" zimmîleri Müslüman Devlete ve yöneticilerine emanet etmiş, diğer bir deyişle onların zimmetine tevdi etmiştir. Bu anlayışa göre gayri Müslimlerin her türlü hakkı ve hukuku İslami hükümlerin güvencesi altındadır. Ancak özü itibarı ile dini devlet sistemi olduğundan siyaset, askerlik ve bazı sosyal alanlarda Müslümanlarla eşitlik söz konusu değildir.

(7) Kamuran Gürün, *Ermeni Dosyası*, TTK Basımevi, Ankara 1985, s. 36.

(8) Talcott Williams, *Turkey A World Problem of Today*, New York 1922, s. 194'den nakleden Gürün, s. 37.

(9) E. M. Bliss, *Turkey and the Armenian Atrocities*, Philadelphia 1896, s. 1-2'den nakleden Gürün, s.35.

(10) Aslında isterlerse Türkiye hakkında doğru bilgiye ulaşmak için imkan, kaynak ve kanalları vardı. Mesela General Harbord Raporu'nda bildiği gibi Doğu Anadolu bütün sosyoekonomik yönleri ile incelenmiştir. Bak. Enis Şahin- Fikretin Yavuz, "Türk Doğu Vilayetlerine Dair Bir Amerikan Belgesi" *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Edebiyat Dergisi*, 2008 C.10, S.1, sh.383-401.

şıyorlardı. Mesela Yunan bağımsızlığı sırasında Mora'daki katliamları Batılılar bilir, ama hiçbir yerde anlatmazlar. "Yunanlı çeteciler ve köylüler buldukları her Türkü öldürdüler. Türk ya da Arnavut, Osmanlı askeri üzerine saldırdı ve bunlar öldürüldü... Kendilerine öldürülmeyecekleri sözü verilince Yunanlılara teslim olanlar bile öldürüldü."¹¹ Ermeni militanlar bir Türk kızına saldırıp kız bağırınca herkesin gözü önünde öldürülen kız için işgal güçlerinin polisi "zararı yok Türk kızımı, Türkler tamamen mahvolmalı" diyebiliyordu.¹² Rus ordusu generallerinden Gürcü asıllı Odeshelidze, Yarbay Klebof ve Yüzbaşı Kazmir gibi kişiler bu vahşetleri ayrıntılı olarak anlatmamışlar mıydı?¹³ Karnı yarılıp bebeği alınan kadın cesetleri, süngü ile makatından girilip öldürülen masumlar, çocuklarıyla birlikte tandırda yakılan anneler, tecavüz edilip öldürülen genç kızlar, "kızını kendi eliyle boğazlatmak için cebredilmiş ve her teklifte vücut organlarından biri kesilmek suretiyle" şehit edilen babalar ve daha nice mağdur ve mazlum insanlar...¹⁴ Bugün parlamentolarında Türkiye aleyhinde karar alan hükümetler, o kararlarda aleyhimizde oy veren parlamenterler ve o kararları onaylayan aydınlar bu cinayetlerin sorumluluğunu üstlenmiş olduklarının farkında mıdır? Bu katliamlar Türkiye arşivlerinde belgelerde görülmektedir.¹⁵

Bu meselede I. Dünya Harbi esnasında büyük güçlerin siyasi ve askeri çıkarları olduğunu, Ermenileri kullanarak emellerine kavuşmayı planladıklarını artık biliyoruz. I. Dünya Harbi esnasında Osmanlıların Azerbaycan'ın yardımına koşması ve Türkistanlı soydaşlarının da bu yolla yardım olarak bağımsızlığına kavuşması ihtimali İngiliz kamuoyunu ve yetkililerini çok rahatsız etmişti.¹⁶ Çünkü Türkistan'ın bağımsızlığı diğer bağımlı devletlere örnek olacağı ve Halifeliğin İslam Dünyasına öncülük yapması fikrini güçlendireceği için, sadece Rusların değil, başta İngiltere olmak üzere diğer sömürgeci Batılıların hiç işine gelmiyordu. Bu konuda

Sir Mark Sykes 24 Kasım 1917'de "Nasıl Arapçılık Türk İslamcılığına cevap ise, Ermeni Meselesi de gerçekte Turancılığa karşı (İngilizlerin) tedbiridir" dememiş miydi?¹⁷

Bu meselede faklı taraflar vardır ve her birinin amaçları da farklıdır. Biz bu yazıda onlara temas edecek değiliz. Çünkü yeterli kitabiyat oluşmuş durumdadır. Sadece niçin ve nasıl böyle bir yalan, abartı ve inkârlarla dolu propagandaya başvurulduğunu hatırlatıyoruz: "Vahşet olayları büyük ölçüde mübalağa edilmiştir. Son dönemlere ait vahşet olaylarının bir kısmı ise hiç vuku bulmamıştır" ifadesi bir Amerikalı tarafından yukarıdaki Bliss isimli zata cevap gibi yazılmıştır. Bir yardım görevlisi "Amerika'ya sadece Türk aleyhtarı haberler gönderildiğini, çünkü para getirenin bu olduğunu söylemiştir." (A. Powell, s.22).¹⁸ Bu gözü kapalı yalanları siyasiler kadar Amerikan misyonerleri de teşvik etmişlerdi.¹⁹ Nihayet Powel'in şu değerlendirmesi: "Amerikan misyonerlerinin (...) Amerikan halk edkârı üzerindeki tesirleri belki o derece bilinmemektedir. Çalışmaların başlangıcında (...) Müslümanların inançlarını değiştirmediklerini tespit etmişler ve onları tanassura sevk etmek imkanını kaybedince, bütün enerjilerini, (...) özellikle Ermenilerin, dini, kültürel ve sağlık konularına hasretmişlerdir. Yakın ve Ortadoğu'daki durumla ilgili enformasyonumuzun ana kaynağını teşkil etmişler ve Birleşik devletlerin kamuoyu bu

(11) McCarty, s. 8.

(12) Heyet, *Arşiv Belgeleri ile Ermeni Faaliyetleri C.II*, Gen. Kurmay Başkanlığı Yay., Ankara 2007, s. 92-94.

(13) Aynı eser, *C.I*, s.253-255. Ayrıca bu kişilerin anıları kendi dillerinde ve Türkçede yayınlanmıştır.

(14) Aynı eser, *C.I*, s. 345-354.

(15) Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, *Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri(1914-1918)*, C.I-II, Ankara 2001. Türk arşivlerindeki diğer bilgi ve belgeler de bugün itibarıyla yayınlanmış durumdadır. Ermenilerin düzmece belgelerini saymazsak diğer belgeleri ile bu bilgiler karşılaştırılmalı, tarihi yalanlar ayıklanmalıdır.

(16) Pan Türkizm İngiliz ve diğer sömürgeci ülkeler için "tehlikeli olabilir mi?" diye araştırmalar bile yaptıklarını biliyoruz. Bak. K. Tuncer Çağlayan, "Arnold Toynbee'nin Pan-Turanizm Raporu", *Süleyman Demirel Ün. Sosyal Bilimler Dergisi Bayram Kodaman'a Armağan Özel Sayısı*, Isparta 2010, s.186-211.

(17) Mim Kemal Öke, *Ermeni Meselesi 1914- 1923*, İstanbul 1986, s. 128.

(18) Gürün, s. 45.

(19) Bu konuda, Joseph L. Grabill, *Protestant Diplomacy and the Near East*, Minneapolis 1971 s.46-53'e; Cyrus Hamlin, *My Life and Times*, Boston 1893, s. 284; Clair Price, *Elie Kedourie ve Sydney Whitman'in eserlerine bakılabilir*. Bkz. Gürün, s.35-44.

konularında onlar tarafından kucaklanmış oldukları için, bu sonuncuların davalarını benimsemiş, ülkelerine gönderdikleri mektupların ve izinli olarak Amerika'ya gidişlerinde bıraktıkları adreslerin, mazlum Hıristiyanlar ve gaddar Türklerle ilgili şikâyetlerle dolmuş olması hiç de hayretle karşılanmamalıdır. Bu misyonerlerin bağlı olduğu topluluklar bu görüş tarzını tereddütsüz kabul etmiş ve böylece Kiliselerimizin himayesi altında kuvvetli bir Türk düşmanlığı doğmuştur.”²⁰ Osmanlı hoşgörüsü işte böyle inkâr edilmiş, kaderin cilvesi Osmanlılar bu hoşgörüden dolayı çok ağır bedel ödemişlerdir. Yabancılar Osmanlı “millet”lerini daima isyan için kışkırttılar.²¹

Osmanlı bankası baskınından sonra ABD’de resimli gazetelerden bazı sanatkarlar vahşet olaylarının resimlerini yapmak üzere İstanbul’a gönderilmişti. Bunların arasında Melton Prior da vardı. Objektif ve dürüst bir insandı. Memleketteki insanlar ondan ölmüş insanların ve vahşetin resimlerini bekliyordu. Öyle manzaralar göremedi, ancak memleketine dönüştü, bir İtalyan resimli gazetesinde kilise içinde katledilmiş kadın ve çocuk cesetlerinin resmini görünce şaşırılmıştı.²²

Propaganda

1918 yılında Bakü civarında bazı Ermeniler şımarık hareketleriyle İngiliz askerlerine de zarar verince, bazı İngiliz görevlileri bunları basına bildirmiş ve İngiliz basınında Ermenilerin aleyhinde haberler çıkmıştı. Bunun üzerine İngiliz propaganda teşkilatı derhal harekete geçmiş ve şu genelgeyi yayınlamıştır: “Ermenilerin kredisini düşürmek, Türk aleyhtarlığı davasını zayıflatmak demektir. Türk’ün başı felaketten kurtulmayan, asil bir insan olduğu itikadını öldürmek çok güç olmuştur. Bu durum bu itikadı canlandıracak ve Ermenilerin olduğu kadar Zionistlerle Arapların prestijine de zarar verecektir.” Yazının devamında bu politika “Türk meselesinin radikal şekilde hallini ülkede ve hariçte kamuoylarına kabul ettirmek için Majesteleri

hükümetinin elindeki en büyük sermayedir” diyordu.²³ İngilizler aynı mantıkla Bristol raporunu da yayınlamamışlardı. Bu raporda Yunanlıların Anadolu’dan çekilirken yaptığı vahşeti belgeliyordu.²⁴

İngiliz Propaganda teşkilatı Wellington House ABD ve tarafsız ülkeleri Almanya ve müttefiklerinin gaddarlıklarına inandırmak için her yolu denemişti. J. Bryce, C. Doyle, A. Toynbee ve H.G. Wells gibi daha nice ünlü yazarı, basını, radyoları, sinema filmlerini, poster ve afişleri vs. bir savaş aracı olarak kullanmışlardı.²⁵ Mavi Kitabın hazırlanmasında çalışanlardan biri olan Arthur Ponsonby’nin kitabının adı da çok manidardır: *Harp Döneminde Yalanlar (Falsehood in War-Time)*, New York 1971). Ponsonby harp döneminde yalan-gerçek düşman aleyhinde kullanılacak durumdaki her türlü bilgilerin toplanıp gönderilmesinin subaylardan istendiğini yazmıştır. Şu sözleri de bir itiraftır: “Vahşet yalanları en makbul olanlarıdır. Özellikle bu ülkede (İngiltere) ve Amerika’da onlarsız harp yapılamaz. Düşmanın kötülenmesi bir vatan görevi sayılır.” Vahşet hikâyeleri broşürlerle, posterlerle, mektuplarla, nutuklarla, sinema filmleri ve belgesellerle devamlı canlı tutulur. “Bir milleti her türlü vahşilik ve tabii olmayan cinayetlerle suçlamak” için gereken her şeyi yaptılar.²⁶ Yani o zamanlar Türkiye’nin savaştığı düşmanı olan ülkelerin propaganda yalanlarını bugünkü -sözde- müttefikleri tartışmasız doğrular olarak kabul ediyorlarsa biz bir yerlerde hata yapmışız demektir.

Ermeni Terörünün Coğrafyası

Ermeni terörü siyasi ve dini çevrelerin bu tahrikleri sonucu başlayıp, hem kendile-

(20) Gürün, s. 38.

(21) McCarty, s.6.

(22) Gürün, s. 46.

(23) Gürün, s. 47. Meraklısı için İngiliz Arşivlerindeki yeri: FO. 371/3404/162647, sayfa 2

(24) Clair Price’den nakleden Gürün, s. 46-47.

(25) Toynbee, cihanşümül şöhrete kavuştuktan sonra günah çıkarmış ve vaktiyle savaş politikalarının ürünü olan propaganda amaçlı o malum yazılardan dolayı üzüntü duyduğunu söylemiştir! Hikmet Özdemir ve diğerleri, *Ermeniler: Sürgün ve Göç*, TTK Basımevi Ankara 2004, s. 175-176.

(26) Gürün, s. 50-53, Öke, s. 117-118.)

rine hem de Müslümanlara ciddi felaketler getirdikten sonra 26 Mayıs 1915 tarihinde her türlü can, mal ve ırz güvenlikleri sağlanarak “ahar mahalle nakil ve iskân” edilmeleri için karar çıkmıştı.²⁷ Bunun nedenini dünya ve Ermeni çevreleri görmezden geliyorlar. 1914 tarihinde Doğu Anadolu’da Ermeniler Türk birliklerine, postanelere, karakollara ve askerlik şubelerine saldırmaya başladılar. Telgraf tellerini kestiler. Köylere saldırıp silahsız köylüleri kadın çocuk ve ihtiyar demeden katletmeye başladılar. Şimdi tehcir denen uygulama bunların sonucu düşünüldü ve uygulandı.²⁸ Aslında bu kalkışmalar çok önceden başlamıştı: 1806-12, 1828-29, 1832-33, 1839-40, 1853-56, 1877-78, 1897, 1911-13, 1914-18 ve 1919-22 yıllarında Türk-Osmanlı orduları düşmanla savaşmak zorunda kalmış; ayrıca 1804, 1815-17, 1821-30, 1866-68, 1875, 1876, 1896-97 de de isyanlarla uğraşmıştı. Bütün bu olaylarda batılılar bütün yönleriyle ya savaşarak veya isyancıları destekleyerek Osmanlı devletinin karşısında yer almışlardı.²⁹ Osmanlının son asrındaki olaylarda böylece 5 milyonu epey aşkın Müslüman ölmüş, 1 200 000 kişi ise göç etmişti.³⁰ I. Dünya Harbi’nde Ermeni nüfusu McCarty’ye göre 1.698.000, St. Shaw’a göre ise 1.294.851 idi. Ortalama 1.500.000 nüfus söz konusu idi. Bu nüfus çok geniş bir coğrafyaya yayılmış ve o geniş coğrafyada terör eylemlerine girişmişti. Belgelerdeki Kafkasyalı, Karanlı, Elazığlı, Vanlı, Bitlisli, Erzurumlu, Erzincanlı, Bayburtlu, Siirtli, Adanalı, Sivasslı, İzmirli, İstanbullu, Samsunlu, Kilisli, Diyarbakırlı, Kayserili, Nazillili, Tekirdağlı, Varnalı, Halepli, Konyalı, İzmitli, Merzifonlu, Maraşlı, Trabzonlu, Şebinkarahisarlı, Romanyalı (...) failerin eylemleri ile ilgili bilgiler elimizdedir.³¹ Bu kadar geniş coğrafyada bu insanları eyleme teşvik edenler, bu coğrafyada 15 milyon nüfusa karşı 1.5 milyon Ermeni’yi nasıl koruyacaklarını düşünmüşler miydi? Bu insanları devletlerine, o devletin ordu ve polis gücüne karşı bu nüfus dezavantajına rağmen isyana teşvik edenler elbet bunun sonunu düşünmüşlerdi. Müslüman halk ile Ermeni-

ler arasında büyük bir münafaret doğacak ve “barbar Türk ve dağlı Kürtler” onlara tepki olarak harekete geçince “masum Ermeniler katlediliyor” diye yaygarayı basacaklardı. Hangi millet kendisi 5.5 milyon kayıp verirken, kendisine savaş ilan etmiş bir azınlığa karşı harekete geçmezdi. Elbet yumuşak huylu isek de uysal koyun değil idik. Ermeni vatandaşlarımız Ruslar tarafından silahlandırılırken, İngilizler ve Fransızlarla işbirliği yaparlarken, Bogos Nubar Paşa Rus ordusunda 150 000 Ermeni muharipten bahsederken, Aghayan bu rakamı 200.000 olarak düzeltirken,³² köylerde insanlarımız komşuları Ermenilerce katledilir ve telgraf direkleri yıkılıp haberleşme kesilirken ve ülkemizi istilaya gelmiş düşman ordularına her türlü istihbarat sağlanırken bunu kendimize savaş ilanı saymamak aptallık olmaz mıydı?

Bu anlayışın onlar da farkında idi. Doğayısıyla Ermeni ve Türk arasındaki düşmanlığı kendi çıkarları için kullanıp bundan siyasi, askeri ve ekonomik sonuçlar çıkarmayı düşünüyordular. Hâlâ da Batılılar bundan siyasi sonuç çıkarma derdindedirler. Ermeniler, yıllardır Talat Paşa’ya atfettikleri telgraflardan hareketle, kendilerinin özellikle soykırım için öldürdüklerini söylemekteydiler. Şimdilerde bunun yalan olduğu da anlaşılmıştır.³³ Ermeniler bu yalanları nasıl siyasi çıkarları için yaptılarsa diğer batılılar da aynı amaçla yapıldılar. Morgenthau ve H. A. Gibbons gibi kişiler Türkleri bu soykırıma Almanların yönlendirdiğini söylemişlerdi.³⁴ Çünkü o zamanlar İngilizler için Almanları suçlamak daha geçer akçe idi. Türklerden alacaklarını nasıl olsa, öyle veya böyle almış ve alacaklardı.

(27) *Arşiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri C.I*, Genelkurmay Basımevi Ankara 2009, s. 131-171, 427-457.

(28) Justin McCarty, *Ölüm ve Sürgün*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1998, s. 205-206.

(29) McCarty, s. 5.

(30) McCarty, s. 372-374.

(31) A. B. E. F. C.III, s. 151; Hüseyin Nazım Paşa, *Ermeni Olayları Tarihi C. I*, Ankara 1993, s.127, 164-174.

(32) H. Özdemir ve diğerleri, s. 65-66.

(33) Ş. Orel- S. Yüce, *Ermenilerce Talat Paşa’ya Atfedilen Telgrafların Gerçek Yüzü*, TTK Basımevi Ankara 1983.

(34) Barış Özdal, “Doğu Sorunu Kapsamında Almanya’nın Ermenilere Yönelik İzlediği Politikalar –Tessa Hofmann’ın İddialarının Analizi ve Kritisliği-” *Hosgöründen Yol Ayrımına Ermeniler I*, Erciyes Üniversitesi Yay. 2009, s. 309.

Ama Almanlarla hesapları henüz bitmemişti. Şimdilerde Amerikan, İngiliz ve Fransız cenahında artık kimse Almanları suçlamadığı gibi Almanlar da, kendi üzerlerindeki muhtelif soykırım suçlamalarında yanlarına yandaş arama gayretiyle bu işi Türklere yüklemeye çalışmaktadırlar. Tessa Hofmann'ın iddia ettiği Talat Paşa'nın "Ermeni sorununu en iyi, Ermenileri yok ederek halledebiliriz" şeklindeki sözün Alman şarkiyatçı Banse'ye ait olduğu da bilinmektedir. Ayrıca Alman vakıfları da, kendi geçmişlerini unutturmak ve Ermenilere yaranmak için Türklerin soykırım yaptığı tezini savunuyorlar.³⁵

Şark meselesi dedikleri "Hasta Adam"ın mirasının paylaşılması temel politikaları idi ve Ermeniler -diğer azınlıklar gibi- bu yolda onların tabii müttefiki sayılıyordu. Ancak bu işi nasıl yapacaklardı? Ermeniler imparatorluğun bütün bölgelerine yayılmış halde bulunuyorlardı. İstanbul ve batı bölgelerindekileri Doğu'daki tarihi yurtlarına dönmeye ikna edemiyorlardı. Lord Salisbury 1878'de yazdığı bir mektupta Osmanlı Asya'sında Müslümanların ezici çoğunluğa (an enormous majority) sahip olduklarını bildirmişti. Avrupalıların Osmanlı Ermenistan'ı dedikleri bölgede bile nüfusları %17 kadardı. Tüm imparatorlukta o bölgede toplansa yine de azınlıkta kalıyorlardı.³⁶

Tehcir

Bu tahrik edilmiş, teröre teşvik edilmiş, kandırılmış ve komşularına savaş ilan etmiş-ettirilmiş, onlara karşı katliamlara girişmiş halk, ülkenin birçok yöresinde %3-5 gibi azınlık idiler. Bunlar bazı yoğun oldukları yörelerde ancak %17'yi bulan oranlarıyla 1915 yılında tehciire tabi tutulmasalardı sonuç ne olacaktı? Onların yaşadığı Türkiye'nin Doğu bölgelerinde kan davalarının nasıl asırlarca sürdüğünü, nasıl bir sosyolojik yapı olduğunu bilmek gerekir. Bu yapıdaki insanların, yaptıkları katliamların hesabını Ermenilere sormayacağını kim söyleyebilir? O yörenin

sosyoekonomik şartlarını bilmeyen Batılılara bildirelim ki, Doğu Anadolu'nun bu özelliğini, filmlere konu ettiğiniz "vahşi batı" veya Güney İtalya'nın mafya kültürü ile karşılaştırsaydınız, sizinkiler çok zavallı kalırdı. Hiçbir devlet Ermenileri o yaptıklarından sonra o yörede koruyamazdı. Ermenileri bu terör batağına iten batılılar bunları bile bile yaptılarsa, savaş sonrasının intikam alma döneminde Ermenilere tekrar destek verip Doğu Anadolu halkını Endülüslüler veya Amerikan yerlileri gibi yok etmeyi planlamışlar demekti.

İşte İttihat ve Terakki hata ve sevabı ile 27 Mayıs 1915 tarihinde Ermenileri kaynaklarda ve arşivlerde anlatıldığı üzere asırlarca yaşadıkları yörelerden sürgün etti. Bu sürgün esnasında çok acı çektiklerini elbette biliyoruz, onları anlıyoruz. Ama ne onlar ne Avrupalı ve Amerikalı destekçileri o yörede yaşayan ve Ermeniler sayesinde benzer acıları çeken Müslüman unsuru hiç anlamadı ve acılarımızı hiç dikkate almadı. Birçok Avrupalının veya Hıristiyan'ın itiraf ettiği Ermeni vahşetini zerre kadar dikkate alan olmadı.

Ama bunlara rağmen Osmanlılar Tehcirde Ermeni vatandaşlarını gerçekten korumak istedi, tedbirlerini aldı ve uygulama esnasında hatalı davrandıklarını tespit edebildiği kişileri mahkemelere vererek hesap sormayı ihmal etmedi.³⁷ Ancak adaleti ve liberalliği ile meşhur İngiliz dostlarımız Behbut Han Cevanşir'in katilini bile bile beraat ettirdiler ve Güney Afrika'ya yollayıp orada ona köleler verip saltanat sürmesini sağladılar.³⁸

Devletin aldığı tedbirlere rağmen göç ettirme esnasında yolda, kaldıkları misafirhanelerde, trenlerde ve benzeri yerlerde intikam saikiyle saldırıya maruz kalanlar elbette olmuştur. Köyünüzde veya kasabanızda tanıdığınız Ermeni komşunuz, kendisi yap-

(35) Özdal, s.311,327. Murat Bardakçı, "Soykırımı Almanya Kışkırtıyor" *Radikal*, 6 Haziran 2005.

(36) M. Yetişgin, "Ermeni Meselesi ve İngilizlerin Ermeni Politikası" *Hoggörülen...* C. III, s.79-84.

(37) Osmanlı idaresi 1397 kamu görevlisinin tehcir sırasında suç işlediğini tespit etmiş ve onları yargılamıştır. McCarty, 219.

(38) F. Sakal, *Ağaoğlu Ahmed Bey*, TTK. Basimevi, Ankara 1999, s. 37.

mıyorsa bile sizi hedef gösteriyor ve birçok yakınınız komitacılar tarafından şehit ediliyor, anneniz ve küçük kız kardeşiniz tandırda yakılıyor, eşinizin karnı deşilip karnından bebeği alınıyor... Sonra siz bakıyorsunuz ki, yörenizde bu işlerin faili olanlar veya onların işbirlikçileri “jandarma himayesinde” götürülüyor. İleride sarp bir dağ geçidinden veya çalıların kayaların bol olduğu, sipere yatıp saklanmanın kolay olduğu bir yerden geçeceklerse, orada onların yolunu bekleyip şarjörünü onların üzerine boşaltmayacak kişiyi ne Türkiye’de bulabilirsiniz, ne Ermenistan’da ne de Avrupa’da.³⁹

Ermenilerin gerçekten korunmaya çalışıldığının başka bir örneği de vardır. Ahıl-kelek civarındaki dağlarda Türk ve Gürcü kordonları arasında kalan ve açlıktan ölmek üzere olan Ermeniler hakkında Papalık ve Müttefik hükümdarların yardım istemesi üzerine, “bunlarla irtibata geçilerek iskân ve iaşelerinin sağlanması ve yapılan icraatların devamlı bildirilmesi” Bakanlar Kurulunca yöredeki makamlara bildirilmişti.⁴⁰ Kararın tarihi 16 Ekim 1918 olduğuna göre anlaşılıyor ki, artık yörede yağma ve katliam yapamıyorlar ve Papadan Düvel-i Muazzama’ya kadar herkes onların açlıktan heder olmamaları için tedbir alıyordu. Aynı hassasiyet Müslümanlar için hiç gösterilmiyordu.

İngilizlerin Malta’ya sürdükleri Türklerle yönelttikleri suçlamalardan biri de Ermenilere karşı insanlık suçu işlemiş olmalarıydı. Bunun için Osmanlı, Fransız, İngiliz, ABD arşivleri taranmış suç delili aranmıştır. Sonunda delil bulunamadı ve mesela Washington’daki İngiliz sefiri Malta’daki mahkeme reisine şu cevabı gönderdi: “Muhakeme için Malta’da tutulan Türkler aleyhinde delil olarak kullanılacak hiçbir şey bulunmadığını Lord’larına bildirmekten üzüntü duyuyorum.”⁴¹ Güya Türkler Malta’da yargılandılar ve İngiliz savaş esirlerine, genel olarak insanlığa ve özellikle Ermenilere kötü muamele ve insanlık dışı davranmakla suçlandılar. O zaman son Osmanlı Sadrazamı Ahmet Tefvik Paşa İngi-

lizlere başvurarak, onlara taraflı olduklarını, dolayısıyla onların yapacağı yargılamayı kabul etmeyeceğimizi bildirmişti. Paşaya göre Avrupalı tarafsız ülkelerin hukukçularından oluşacak bir hâkimler topluluğu bu yargılamayı yapmalıydı. Fakat yargılama sonunda o “taraflı” İngiliz mahkemesi Türklerin hepsini beraat ettirdi. O zaman bizimkiler sevinmiş, “demek İngiltere’de de hâkimler varmış” demişlerdi. Halbuki kazın ayağı öyle değildi, hukuk yine siyasi çıkarlara alet edilmişti. Ankara yönetimi ile anlaşmış, Ankara’nın elindeki İngiliz esirlere mukabil Malta’daki Türkler de bırakılmıştı. Bunlar Ermenilere karşı suç işlemişmiş, İngiliz’in umurunda mıydı? O alacağını almış, üstelik Ankara ile anlaşmıştı.

Sonuç

Osmanlı İmparatorluğu son yüzyılında gerçekten “hasta adam” idi. Gerek dışarıdaki hasımları, gerek içeriden azınlıklar onun ortadan kaldırılmasını ve mirasının paylaşılmasını istiyorlardı. I. Dünya Harbi’nde durum daha vahimdi. Almanya ile aynı grupta harbe girmek intihar demektir. Geniş sömürgelere sahip İtilaf devletlerinin insan ve hammadde kaynaklarının tükeneceği yoktu. Yani savaşın sonu önceden belli idi. Osmanlı ve müttefikleri yenilecek ve toprakları paylaşılacaktı. Zaten yıllardır bunu bekleyen güçler, Ermenileri 1829’dan beri silahlandırmaya başlamışlardı. Abdülhamid II devrindeki Ermeni isyan ve patırıtlarının da ilk fırsatta Osmanlıya savaş ilanına döneceği belli idi. İşte 1915 yılında yaşananlar bu sürecin sona erdirilmesi için bir son darbeyi vurma hareketiydi. Nasıl olsa Os-

(39) Üniversite öğrenimimiz sırasında Erzurum’un Erzincan Kapı semtinde bir kitapçıda kitap seçerken yaşlı bir köylü amcanın, eski Erzurum Müftüsü olduğunu sonradan öğrendiğim kişiye söylediği şu sözleri hiç unutmam: “Köyümüzde Sarı Ali Dayı vardı. Ermeniler ailesinden üç kişiyi öldürmüşlerdi. Öldürenlerin içinde komşu köyün Ermenilerini tanıyormuş. Ermeniler sürülürken başlarında zabit durumu anlatmış ve ‘köy çıkışında intikam alacağım, sen beni görmemiş ol’ demiş; ancak zabit onaylamayınca, söylediği yerde tedbir alınmıştır diye bir şey yapmamış. Daha ilerde müsait bir yerde pusu kurup ateş etmiş, ama mesafe uzak olduğundan sadece iki kişi yaralanmış. Sarı Ali ölene kadar ‘intikamımı alamadım, üzgünüm gardaş’ derdi.”

(40) Arş. Bel. *Ermeni Faalliyetleri*, C. VII, s.163

(41) Gürün, s. 245 (FO. 371/6504/9697/8519).

manlılar yıkılacaktı. Ancak ülkeyi istila eden Ruslar, İngilizler, Fransızlar destekledikleri Ermenileri uyarsalardı; savaşlarında mert, asker gibi ve insan gibi davranmasını öğretebilselerdi; ‘size destek verdiğimiz için bizi utanıracak işler yapmayın’ diyebilselerdi durum çok farklı olabilirdi. Ama Avrupalılar o zaman bunları söylemedikleri gibi günümüzde bile hâlâ hatalarını görmüyorlar. Atatürk Üniversitesi öğretim üyeleri toplu mezar yeri tespit edip orada kazı yapacaklarını İstanbul ve Ankara’daki batılı basın organlarına bildiriyorlar; oradan Türklerin, yani Ermeni mağdurlarının cesetleri çıkacağı bilindiği halde hiçbir basın mensubu gelip bunu görüntülemiyor, ülkelerine böyle bir haberi geçmiyorlar. Batılılar Türkiye’den giden hangi tür haberleri yayınıyor: azınlıkların lehine, Türklerin aleyhine ve İslam köktendinciliği veya terörü gibi Batı’nın konjonktürel söylemlerini destekleyen haberler makbul tutuluyor.

8 O halde batılıların bizi anlamasını beklemek boşunadır. Para eden, itibar gören haberler Türkiye aleyhtarı haberlerdir. “Ermenilerin kredisini düşürmek, Türk aleyhtarlığı davasını zayıflatmak demektir. Türk’ün başı felaketten kurtulmayan, asil bir insan olduğu itikadını öldürmek çok güç olmuştur. Bu durum(Ermenilerin hatalarını yazıp dünyaya duyurmak) bu itikadı canlandıracak ve Ermenilerin olduğu kadar Zionistlerle Arapların prestijine de zarar verecektir.” Yaklaşımları budur. O zaman ilan edilmiş bir savaşın tarafı idik! O zamanki tavırlarını anlarız. Ya şimdi?! Vahdettin’in söylediği gibi Türkiye’den giden haberler gazetelere konmaz, konya da okunmaz, okunsa da kimse inanmaz.⁴² Hâlâ öyle değil mi? Şu an da mı savaş halindeyiz?

Türkiye de kendi hataları ile yüzleşmelidir. Öncelikle bunları tespit edelim. İttihatçılar bu ülkenin Avrupalı yüzüydü. Bu medeniyet 1071’den beri yapmadığı katliamı 1915’te neden yapsın? Ermeni kalkışmasının elebaşları elbet sürülecekti. Bize, yani komşularına savaş ilan etmişler, savaştan daha adi ve insanlığın yüzünü kızartacak işler yapmış-

lardı. Ama Ermeni masum siviller, çocuklar ve kadınlar ayrılamazlar mıydı? Elebaşlar gidince kalanlar mecburen uslu duracaklardı. Hınçaklar, Taşnaklar ve İttihatçılar al birini vur öbürüne. Abdülhamid’i indirmek için Selanik’te Paris’te ve diğer yerlerde işbirliği yapmadılar mı? O zaman da onları Batılılar kullanmadılar mı? Şimdi de İttihatçılara ve Osmanlı’ya karşı aynı güçler Ermenileri kullanıyordu.

Ne Yapmalı?

Görülüyor ki Batı, ister emperyalist tavırlarından dolayı, ister Hıristiyanlıklarından kaynaklanan dinî dayanışmasından olsun, bu meselede adeta gözü kapalı Ermeni terörünü desteklemiştir. Şark meselesi, Hasta Adam’ın mirası veya Türk Meselesi adı ile bilinen bu sorunu azınlıkları ve bu arada Ermenileri kullanarak çözmeyi planlamış ve bunu uygulamaya koymuştur. Özellikle Harb-ı Umumi’de muharip taraflar olduğumuz için, “düşmanı çökertecek her yol meşrudur” anlayışı ile nizami savaştan soğuk savaşa, propagandadan her türlü tedhişe ve teröre kadar akıllarına gelen her yola başvurmuşlardır. Bu tavır ve fikirlerini savaş esnasında normal saysak bile, bugün -sözde- müttefikimiz olan ülkelerin tekrar “majesteleri hükümetinin” o zamanlar başvurduğu yöntemlere kalkışması Türkiye’ye tekrar savaş ilanı değil midir? Bütün mesele bunu görüp göremediğimiz, gördüysek ilan edip edemediğimiz noktasında düğümlenmektedir. Artık birçoğu Türk kamuoyunca da bilinen ajanların, misyonerlerin, diplomatların ve sair gönüllülerin itirafları göstermiştir ki,

1-Ermeniler Osmanlı Devleti’ne I. Dünya Harbi’nde savaş ilan etmiş, bunu bazı liderleri açıkça söylemişlerdir. Bu işte Rus Ordusu ile ortak hareket etmişlerdir. Sonunda savaş kuralları işlemiştir.

2-Rus subayları bile bu sırada Ermeni vahşetini yazıları ile lanetlemişlerdir. Bir

(42) Gürün, s.45.

halkın soykırımını değil, o halkın devletine ve komşusu Müslümanlara isyanı ve soykırım teşebbüsü vardır.

3-Osmanlı'nın son asrında Balkanlar da ve Kafkaslarda 5,5 milyon Müslüman şehit olmuştur. Bunu çağdaş dünya hiç duymamış gibi davranmaktadır. Bu sırada Ermeni kaybı da olmuştur, ancak onların kayıpları Müslüman ve Türk kaybının yaklaşık onda biridir.

4-İngiliz yetkilileri, İngiltere'nin çıkarlarının böyle gerektirdiğini resmi belgelerinde, propaganda kitaplarında ve Toynbee'ye kadar bütün kaynaklarında ilan etmişlerdir. Savaşta Türkleri kötüler ve Ermenilerin itibarlarını yükseltip onları masum ve mazlumlar olarak lanse etmek gereğini açıkça itiraf etmişlerdir. Daha sonra çıkarları değişince, -Malta'daki yargılamada olduğu üzere pek rahatça Türkleri aklayabilmişlerdir.

5-Bu tavır değişikliği Almanlarda da görülmektedir: I. Dünya Harbi'nde müttefikimiz oldukları ve 1915 Tehcirine karşı bir itirazları olmadığı halde, şimdilerde kendi soykırımlarına suç ortağı arama halet-i ruhiyesi ile Türkleri suçlayabilmektedirler.

6-ABD'li bazı araştırmacıların gerçeği görmesine rağmen, gerek diasporanın gücü, gerekse oradaki propaganda sistemi o ülkeyi -sözde stratejik müttefiki- Türkiye aleyhinde yönlendirmektedir.

7-Fransa anlaşılmasız bir şekilde bu hadisede dinci davranmakta, bu laik(!) ülke, Ermenileri şarkın ilk Hıristiyan toplumu oldukları için muhabbetle bağrına basmaktadır.

8-Misyonerlerin ve militanların dinci ve militarist terörlerini çağdaş dünyada savunmanın yüz kızartıcı olduğunu hâlâ açıkça söyleyemeyenlere karşı yeni politikalar geliştirmeliyiz.

Bunlar gibi daha nice tespitler yapılabilir. Türkiye kendisine karşı bir ölüm kalım savaşı sırasında oluşturulmuş olan bu hareketin bir savaş hali politikası olduğunu görmeli,

şu anda bu politikayı sürdürmenin kendisine bir ilan-ı harp olduğunu dile getirerek ona göre politika geliştirmelidir. Bunun için,

a) Bu kabil tavır sahibi ülkelere bu pa-buçların pahalı olacağı gösterilmeli, gerekirse ekonomik, siyasi, askeri vs. sahalarda yaptırım imkânları belirleyip bunlar içinde zarar bakımından bize az, karşı tarafa çok dokunacak politikaları uygulamalıdır.

b) ABD ve Avrupa Birliği gibi ülkelere daha açıkça ticari ve siyasi yaptırım uygulanmalıdır. Dünyanın ekonomik realitelerinden habersiz olduğumuz sanılmasın, hiç kimse 80 milyonluk Türkiye'yi 3,5 (Diasporasıyla beraber 7) milyonluk Ermenistan'a değişmeyecektir.

c) Ermenilerin ve Türklerin gerek kayıpları gerekse diğer acılarını anlatan objektif bir kitap arşivler ve diğer kaynaklar kullanılarak Türk ve yabancı tarihçi, hukukçu, diplomat ve siyaset bilimcilerce yazılıp yaygın dillere çevrilerek dünyaya sunulmalıdır. Bu tarza en yakın kitap Kamuran Gürün'ün *Ermeni Dosyası*'dır. Başka bir şey yapılamazsa bile bu kitaptaki bilgilere bazı ilaveler yapıp yayınlanabilir. Bu tür kitaplarda "biz çıkarlarımız gereği Türkü barbar gösterdik" tarzı bilgiler dünya aydınlarına okuyacakları dillerde ulaştırılmalıdır. Çünkü insanlık bu meseleyi Diaspora ve Batılı misyonerlerin kaleminden çıktığı şekliyle biliyor.

d) Türkiye ve Türklerin yapacağı empati yok mudur? Vardır ve yapılmalıdır: Türkler ve Ermeniler Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde dostça yaşayan iki halk iken, bu dostların birbirini boğazlamasına sebep olanlar, bu iki halkın Batılılaşmış(!), Avrupalılaşmış(!) unsurları olan Ermeni Hınçak ve Taşnaklarla, Türk İttihatçılar⁴³ olduğunu unutmamalıyım. Hınçak ve Taşnaklar sadece Ermenistan dedikleri yörede değil impara-

(43) Hınçak ve Taşnakların terörist ve katliamcılıklarıyla ilgili uzmanların yazdıklarına ve kaynaklara bakılabilir. Biz burada İttihatçılardan bahsedeceğiz. Adamların Rumeli'de çıkardıkları gazete ve dergilerin tamamı bir silah adı taşıyordu. Dervişin fikri ne ise zikri de öyle olurmuş.

torluğun tamamında terör estirerek, halkın tamamını karşılarına almışlardır. 1915 öncesinde bile teröristlikleri tescillenmiştir. İttihatçılara gelince, vaktiyle II. Abdülhamid'e karşı işbirliği yaptıkları Ermenilerin lider ve çete takımını bu defa 1915'te Anadolu'dan sürmek zorunda kalmışlardı. Lider ve çete takımının sürülmesiyle kalınsaydı, bugün dünyada kimse Ermeni tezlerine inanmayacaktı. Bu halkın arasında hiç mi masum insan yoktu? Kadını, kızı ihtiyarı ve sair zararsızları sürülmesi, -sürülen elebaşların savaş sonrasında bölgelerine dönmelerine izin verilmemek kaydı ile- sivil masumlara savaş sonunda Türkiye'de mi yoksa çetelerin sürüldüğü ülkelerde mi yaşayacakları sorulsa, ona göre politika uygulansa, bugün mesele insani yollardan halledilmiş olurdu. Diğer bir ifade ile hem bağımsızlığa kalkışamayacak bir oranda azalmış nüfusla bölgelerinde yaşıyor olacaklar, hem de soykırım tezleri temelsiz kalacaktı. Onlar daha şehirli, esnaf ve işadamı unsurlar olarak sosyolojik olarak daha az çocuklu şehirliler olarak yaşayacaklar, yani köylü Türk ve Kürt kadar çoğalmayacaklar, milliyetçilerimizin korkacağı orana hiç bir zaman ulaşamayacaklardı. Ekonomik olarak da bugünkü Türkiye daha güçlü olacaktı. Türkler bu noktada empati yapmalıdır.

e) Ermenistan ve Türkiye ilişkileri bu konuda gelişecek olaylara bağlı olarak yönlendirilmelidir. Türkiye bahsettiğimiz araştırmaları yaptırıp kitapları yazdırırken Ermenistan'a da dostluk eli uzatmayı artırarak sürdürmeli, onlarla dost olmayı, ticari, iktisadi ve kültürel işbirliğinin her iki tarafa yararı olacağını anlatmalıdır. Hızlı Tren (demiryolu) Erivan'a ve oradan da Bakü'ye kadar uzatılmalı, Ege ve Akdeniz'in sebzeleri ve Marmara'nın sanayi mamulleri çok seri bir şekilde Ermeni ve Azeri tüketiciye ulaşmalıdır. Kafkasya bir ortak pazara, bir serbest bölgeye dönüşürse, bundan Türkiye kadar Kafkasyalı ülkeler de kazançlı çıkacaktır. Dolayısıyla bu teklifin kabul edilmesi Ermenistan'a huzur ve refahın

gelmesi demek olacaktır. Ancak bu politikayı Türkiye'de bir hükümetin uygulayabilmesi için Ermenistan'ın tarihi çarpıtma huyunu terk etmesi, Türkiye'den yersiz taleplerinden vazgeçmesi gerekmektedir. Diğer bir talebimiz de Karabağ'ın statüsündeki oldubittileri terk etmesi, oradan sürdürdüğü Azerilerin topraklarına dönüşlerini kabul etmesi ve orada nihai barışı kurmak için diğer taraf ülkelerle işbirliği yapmasıdır.

f) Bu tür dostluk ve işbirliklerine girişmezse, Ermenistan'a yaptırımlarımız artmalı, sadece biz değil, yakın dostumuz olan ülkeleri de Ermenistan'a ambargoya zorlayacağımızı ilan etmeliyiz. Bu teklif kabul edilmezse Ermeni vatandaşların Türkiye'de çalışması ve ticaret yapması da engellenmelidir. Ermenistan'a verilecek mesaj şu olmalıdır: Ya 80 milyonluk Türkiye ile 8 milyonluk Azerbaycan ve diğer Türk ve dost ülkelerle dostluk ve işbirliği yapıp kazançlı çıkmak veya Kafkasya'da kuşatılmış bir halde Diaspora'nın merhametine ve yardımına muhtaç bir halde yaşamak. Her halükarda bizim sunacağımız nimetler Diasporanıninkilerden daha kalıcı, daha sürekli, daha yararlı ve daha mantıklı olacaktır.

Ermenilerin ve Batılıların bu meseledeki tavırları açıkça savaş yıllarındaki tezlerin barış ve müttefiklik döneminde sürdürülmesi şeklinde olduğu görülüyor. Bunun kabul edilemeyeceği, soykırımın bir İngiliz ve müttefikleri propagandası olduğu, ne kadar abartsalar da, onların kayıplarıyla kıyaslanamayacak sayıda Türk'ün de şehit olduğu, ama tüm bunlara rağmen bugün Türkiye'nin Türk-Ermeni dostluğuna hazır olduğu hem bilim hem de politika çevrelerince dünya kamuoyuna duyurulmalıdır. Ancak Ermeniler, devletleri ve Diasporaları kendi acılarını abartarak anlatırken Doğu Anadolu'daki toplu mezarlardan çıkarılan masum kurbanların cesetlerini görmemekte devam ederlerse, bu toplu mezarları o meşhur insan hakları savunucuları ABD ve Avrupalılar da görme-

meyi sürdürürlerse, Türkiye bu savaş ilanını gibi emperyalistçe tavırda “elinizi gördüm” demeli, gerek Batılılara gerekse Ermenilere karşı önce dostluk elini uzatmalı, ancak düşmanlık devam edecekse o elin yerine demir yumruğu olduğunu da göstermelidir. Türkiye bu meseleyi yıllardır olduğu gibi atıl ve pasif bir halde⁴⁴ sürdüremez. Türk hükümetlerinin her 24 Nisan öncesinde ABD liderliğinin “genocide” ifadesini kullanmaması için ne tavizler verdiğini bile bilmiyoruz. Böyle bir bahane ile tavizler verilmiş midir? Verilmişse nelerdir? Türk halkı bu meseleye artık kayıtsız kalmamalı, devleti ve Türk Diasporasıyla bu meselenin takipçisi olmalıdır.

Kaynaklar:

1- Bardakçı, Murat, “Soykırımı Almanya Kışkırtıyor” *Radikal*, 6 Haziran 2005.

2- Manoukian, Jennifer, Diaspora Ermenilerinin Türkçe Mirası, <http://repairfuture.net/index.php/tr/kinligi-ermeni-diasporasından-bakis/diaspora-ermenilerin-turkce-mirasi>. <http://repairfuture.net/index.php/en/identity-standpoint-of-armenian-diaspora/the-legacy-of-turkish-in-the-armenian-diaspora>.

3- Çağlayan, K. Tuncer, “Arnold Toynbee’nin Pan-Turanizm Raporu”, *Süleyman Demirel Ün. Sosyal Bilimler Dergisi Bayram Kodaman’a Armağan Özel Sayısı*, İsparta 2010, s.186-211.

4- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, *Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri(1914-1918)*, C.I-II, Ankara 2001.

5- Eryılmaz, Bilal, *Osmanlı Devletinde Gayrimüslim Teb’anın Yönetimi*, Risale Yay. İst. 1990.

6- Gürün, Kamuran, *Ermeni Dosyası*, TTK Basımevi, Ankara 1985.

7- Göyünç, Nejat, *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, Gültepe Yayınları İstanbul 1983.

8- Heyet, *Arşiv Belgeleri ile Ermeni Faaliyetleri C.I-VIII*, Gen. Kurmay Başkanlığı Yay., Ankara 2007-2009.

9- Hüseyin Nazım Paşa, *Ermeni Olayları Tarihi C. I*, Ankara 1993.

10-McCarty, Justin, *Ölüm ve Sürgün*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1998.

11-Şahin, Enis - Fikretin Yavuz, “Türk Doğu Vilayetlerine Dair Bir Amerikan Belgesi” *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Edebiyat Dergisi*, 2008 C.10, S.1, sh.383-401.

12- Sakal, F. *Ağaoğlu Ahmed Bey*, TTK. Basımevi, Ankara 1999.

13- Turan, Osman, *Türk Cibani Hâkimiyeti Tarihi*, İstanbul 1978.

9- Orel- S. Yüce, *Ermenilerce Talat Paşa’ya Atfedilen Telgrafların Gerçek Yüzü*, TTK Basımevi

14-Özdal, Barış, “Doğu Sorunu Kapsamında Almanya’nın Ermenilere Yönelik İzlediği Politikalar –Tessa Hofmann’ın İddialarının Analizi ve Kritiği-” *Hosgörüden Yol Ayrımına Ermeniler I*, Erciyes Üniversitesi Yay. 2009.

15- Özdemir, Hikmet ve diğerleri, *Ermeniler: Sürgün ve Göç*, TTK Basımevi Ankara 2004.

(44) Yıllardır Ermeni tezleri karşısında susan veya soykırım iddiaları için “onu Osmanlı yaptı, bize ne” mantığı ile hareket eden Türk siyasiler bu meselede sorumludur. Şimdi Sayın R. Tayyip Erdoğan başbakanlığı döneminde “arşivlerimizi açıyoruz, siz de açın, bilim adamları araştırın” teklifi ile yararlı olacak bir adım atmıştır.